

EEN ONDERZOEKENDE HOUDING HELPT BIJ HET ONTWIKKELEN VAN EEN PROFESSIONELE LEERGEMEENSCHAP

| Door: Marja Creemers, directeur Schoolleidersregister PO |

Van scholen wordt verwacht dat ze inspelen op allerlei actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Steeds sneller opeenvolgende technologische ontwikkelingen beïnvloeden het onderwijs tot in de klas. Het is de verantwoordelijkheid van de schoolleider om deze ontwikkelingen een betekenisvolle plaats te geven in de school.

Uiteraard is dat geen exclusieve opdracht voor de schoolleider. Ook leraren en andere medewerkers hebben deze opdracht. Kritisch kijken naar de eigen praktijk, voortdurend nagaan waar verbeteringen mogelijk en veranderingen nodig zijn. Deze onderzoekende houding¹, van iedereen individueel en van een team als geheel, is belangrijk om als school de vele ontwikkelingen bij te kunnen benen.

Ontwikkelen onderzoekende houding

Een onderzoekende houding kenmerkt zich door:

1. nieuwsgierigheid en willen weten;
2. een open en onbevooroordeelde houding;
3. kritisch zijn (bereid zijn de vraag te stellen of iets wel is wat het lijkt); willen begrijpen;
4. bereid zijn zaken eens vanuit een ander perspectief te bekijken;
5. bereid zijn bepaalde routines en ingesleten gewoonten van een afstand te bekijken;
6. gericht zijn op interne en externe bronnen;

7. gericht zijn op zeker weten (dus op feiten);
8. bereid zijn (kennis) te delen met anderen.

Iedereen kan zichzelf voortdurend vragen stellen als: Wil ik echt onbevooroordeeld observeren? Wil ik echt moeite doen situaties en opinies van anderen te begrijpen? Wil ik echt kennis delen en afgesproken ambities bereiken?

Als bij alle teamleden de bereidheid is een onderzoekende houding aan te nemen, is de basis gelegd voor het ontwikkelen van een professionele leergemeenschap waar niet alleen leerlingen leren, maar ook teamleden. Om zo'n ontwikkeling tot een succes te maken moeten nog twee randvoorwaarden worden ingevuld: gezamenlijke visie en waarden en het toelaten van 'critical friends' in de leergemeenschap.

Gezamenlijke visie en waarden

De schoolleider is bij uitstek in de positie de eerste stap te zetten tot het ontwikkelen van een professionele leergemeenschap. Door bij zichzelf te rade te gaan: Welk profiel² heb ik als

BENIEUWD NAAR ERVARINGEN MET ONDERZOEKSMATIG WERKEN?

Kruger M. (red.)
(2014) *Leidinggeven aan onderzoekende scholen*, Coutinho

schoolleider? Ben ik bijvoorbeeld een innovator die graag bouwt en ontwikkelt en die de school ziet als een entree voor leerlingen naar een nog niet gekende toekomst? Voel ik mij meer thuis bij het profiel van de didacticus die de school ziet als plaats waar kennis wordt overgedragen en die er hard aan werkt de kwaliteit van het onderwijs voortdurend te verbeteren? Of ben ik de schoolleider die de school ziet als een gemeenschap waar aandacht is voor elkaar, voor leerlingen, ouders en leraren en die de gemeenschapssfeer, onderlinge betrokkenheid en ieders inbreng versterkt?

Als de schoolleider helder voor ogen heeft wat zijn visie en waarden zijn, is de tweede stap met leraren en andere medewerkers te onderzoeken in hoeverre de visie op onderwijs en de waarden gedeeld worden.

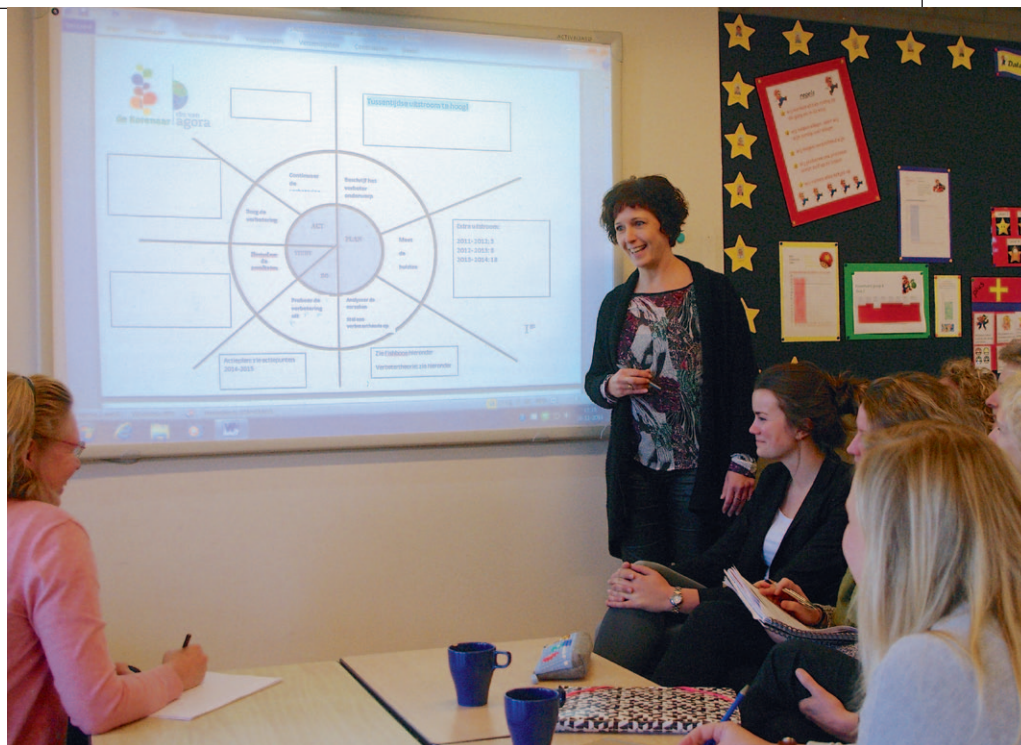
Werken vanuit eenzelfde visie en daarmee samenhangende waarden, helpen bij de ontwikkeling van een onderzoekende houding en een professionele leergemeenschap. Het moge duidelijk zijn dat iedereen in een team, of dat nu de leraar is, de schoolleider, de intern begeleider of een andere medewerker, een belangrijke plaats inneemt in die leergemeenschap. Het eigenaarschap van de professionele gemeenschap ligt bij alle betrokkenen.

Critical friends

Belangrijk is dat er in de professionele leergemeenschap ook plaats wordt ingeruimd voor critical friends; externen die bereid zijn kritische vragen te stellen. Dat kan bijvoorbeeld een externe adviseur of schoolleider zijn, een intern begeleider of leraar van een andere school, maar ook een ouder.

Eerst vragen stellen, dan besluiten nemen

De schoolleider kan het leerproces stimuleren door een werk-

HET EIGENAARSCHAP VAN DE PROFESSIONELE GEMEENSCHAP LIGT BIJ ALLE BETROKKENEN.

wijze te introduceren, die er op neer komt dat bij de vraagstukken die op de school afkomen eerst vragen worden gesteld, vervolgens gegevens worden verzameld en geanalyseerd en dan pas besluiten worden genomen. De gegevens die verzameld worden, hangen natuurlijk af van het vraagstuk waar over nagedacht moet worden. Het kunnen interne gegevens betreffen, zoals bijvoorbeeld gegevens over de prestaties van leerlingen, maar ook resultaten van tevredenheidsonderzoek bij ouders of verslagen van observaties in de klas. Niet alleen interne gegevens helpen bij verbeteren en veranderen. Ook externe gegevens, zoals onderzoeksresultaten of good practices, geven inzicht in wat al dan niet werkt en kunnen gebruikt worden bij het verbeteren en veranderen van het onderwijs.

Met deze interne en externe gegevens kunnen schoolleider, leraren en andere medewerkers, maar ook critical friends,

bespreken of er aanleiding is iets te veranderen aan bijvoorbeeld de lespraktijk of de wijze van omgaan met ouders. Participatie in de besluitvorming van iedereen binnen de professionele leergemeenschap is daarbij belangrijk.

Het komen tot zo'n professionele leergemeenschap vergt vaak een cultuuromslag. Zelfs als visie en waarden gedeeld worden, men oprecht bereid is een onderzoekende houding te ontwikkelen en als ieder lid zich eigenaar voelt van de professionele leergemeenschap, liggen oude werkwijzen met bijbehorende gedragspatronen en de waan van de dag op de loer. Enig geduld bij wie sneller wil, en begrijpen dat het nu eenmaal tijd vergt om als team zo'n cultuuromslag te maken, is belangrijk. Net zoals het gestaag blijven werken aan de professionele leergemeenschap. Een mooie rol voor de schoolleider! ☺

1 Harinck en Bruggink (2012) *De onderzoekende houding van leraren. Wat wordt daaronder verstaan?* Tijdschrift voor lerarenopleiders, 33 (3), 46-53
 2 Karin Runia en Arienne van Staveren (2014) *Wat Schoolleiders vertellen...., Schoolleidersregister PO, 30-43*